

УДК 141.7

DOI <https://doi.org/10.24195/sk1561-1264/2022-2-7>**Стежко Зоя Василівна**

кандидат філософських наук,
доцент кафедри історії, археології, інформаційної та архівної справи
Центральноукраїнського національного технічного університету
пр. Університетський 8, Кропивницький, Україна
orcid.org/0000-0002-0172-4487

Римар Сергій Петрович,

старший викладач кафедри історії, археології, інформаційної та архівної справи
Центральноукраїнського національного технічного університету
пр. Університетський 8, Кропивницький, Україна
orcid.org/0000-0001-7102-3443

МЕТОДОЛОГІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ЛІНГВОСИНЕРГЕТИКИ В РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ ПОСТМОДЕРНІСТСЬКИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Стаття присвячена розширенню уявлень про синергетику як лінгвометодологію, здатну вивести дослідження української терміносистеми за соціальних та культурних реалій доби Постмодерну на новий рівень – на рівень бачення мовних інновацій як засобу національної ідентифікації українства та формування його ментальності як європейської нації. Проблеми методології лінгвістики розглядаються під кутом зору як ступеня науковості досліджень, так і захисту мовно-національної ідентичності. Окреслено позитивні та негативні аспекти методологічної парадигми раціоналізму доби Модерну та методологічної парадигми антропоцентризму доби Постмодерну. У рамках розгляду способів практичної реалізації ідей постмодернізму зроблена спроба пояснити, чому імплементація філософії постмодернізму у лінгвістиці викликає в Україні масу критики, але зберігає популярність серед більшої частини населення європейських країн. Стверджується, що саме синергетика є лінгвометодологією, яка найбільш повно відповідає добі Постмодерну. Проаналізовано застосування синергетичної методології у контексті постмодерної стратегії деконструкції. Обґрунтовано необхідність зміни пріоритетів лінгвометодології у дослідженнях сучасної української мови. Проводиться думка, що ефективність застосування принципів синергетики у дослідженнях української терміносистеми досягається філософською зрілістю науковця та глибоким розумінням семантики синергетичної термінології. Доведена необхідність поєднання можливостей загальнофілософської та міждисциплінарної синергетичної методології у дослідженні, поясненні та прогнозуванні лінгвістичних процесів в Україні. З позицій синергетичного розуміння української мови як відкритої системи обґрунтовується правомірність іншомовних запозичень, фемінітивів та їх наступне унормування. У цілому сучасні мовні перетворення бачаться наслідком демократичних суспільних трансформацій та наближення українства до європейськості на ментальному рівні. Також даний методологічний аналіз здатний ініціювати широку дискусію про роль та місце синергетичної лінгвометодології у дослідженні сучасної української мови.

Ключові слова: методологія, синергетика, лінгвістика, мова, міждисциплінарність, самоорганізація, нелінійність.

Постановка проблеми. Українство вступило у нову добу свого національного становлення, і потужним чинником просування по шляху ідентифікації постало оновлення мови за соціальними запитамі європейськості нації. «Мова – запорука тривкої ідентичності нації, основа її етнокультурної цілісності», – мовиться у преамбулі до щойно затвердженого нового правопису. Бажана тривкість ідентичності обумовлюється рухом українства до одномовності як маркера національного відродження. Проте постає проблема методологічного забезпечення наукового обґрунтування одномовності як базової цінності українського народу та його консолідуючого чинника. Методологічна вивіреність є чи не найголовнішою умовою результативності дослідження, тож була і зараз є предметом особливої турботи академічно зрілих вчених-лінгвістів.

На сьогодні можна констатувати, що технології досліджень виходять на новий методологічний рівень. Істотні зрушення у світоглядних позиціях, а відповідно й методологічних уподобаннях вчених відбулися під впливом постмодернізму. Постмодернізм має значний гуманістичний потенціал, який полягає у постулюванні свободи бути самим собою в наративному вираженні дійсності. У соціальному вимірі лінгвістики за антропологічної картини постмодернізму маємо піднесення самосвідомості українства, осмислення власної ідентичності.

Породжений інформаційною культурою постмодернізм спричинив переоцінку цінностей в усіх сферах суспільного буття, а в методології відбулася переорієнтація – з панівного у модернізмі раціоцентризму на антропоцентризм, з діалектики на синергетику.

Аналіз публікацій засвідчив, що в загальнонауковому контексті синергетика як методологія фундаментально висвітлена в роботах Г. Хакена, І. Пригожина, В. Буданова, І. Добронравової, О. Князевої, С. Курдюмова, В. Стюпіна. Істотні наукові здобутки у розвиток уявлень про синергетичний підхід у лінгвістичних дослідженнях внесли В. Бутов, І. Герман, Т. Домброван, А. Калита, Е. Ковтуненко, С. Коломієць, О. Кубрякова, О. Лещак, В. Маслова, І. Петренко, В. Піщальникова, О. Селіванова, Ю. Стежко та інші.

Серед закордонних дослідників з проблеми лінгвометодології та суміжних з нею варто відзначити роботи: R. Freidin [16] (критичні зауваження щодо методології декотрих лінгвістичних досліджень); В Karstens., С. Klippi, R. Nefdt [17] (міждисциплінарний підхід у лінгвістиці, значення мови у вивченні наук); М. Mahkamova [18] (роль фонових знань у подоланні явища лексичної лакуарності); R. Nefdt [19] (філософські основи мовознавства, інтегративні зв'язки лінгвістики з іншими науками).

Проте говорити про завершеність лінгвістичної рефлексії щодо того, якою має бути лінгвометодологія, не доводиться, а отже й наше статейне дослідження видається на часі, позаяк до певної міри сприяє обґрунтуванню правомірності визначення синергетичної методології як відповідної культурним перетворенням за гуманістичними імперативами постмодернізму та соціальним запитам українства.

Метою нашої статті є висвітлення канонів синергетики як методології лінгвістики на прикладі становлення та розвитку української терміносистеми за соціальних та культурних реалій доби Постмодерну, зіставлення настанов синергетики із сучасними мовними процесами.

Виклад основного матеріалу. Насамперед звернемося до аналізу сучасного стану методології лінгвістичних досліджень. Маємо нарікання, що далеко не усі дослідники переймаються значимістю їх методологічної вивіреності. Звідси маємо багато в чому хибні оцінки сучасних мовних трансформацій. Зокрема, як зауважує О. Лещак, декотрі мовознавці «...взагалі не переймаються питаннями щодо методологічної основи свого дослідження, оскільки думають, що просте та строге слідування фактам або традиційним постулатам забезпечить необхідний рівень «науковості» й «об'єктивності» їхньої роботи» [6, с. 46]. Тож, оцінка сучасного стану лінгвометодології О. Селівановою як кризового [10, с. 10], на нашу думку, достатньо об'єктивно характеризує лінгвістичний дискурс консервативно чи прогресивно налаштованих вчених.

Разом з тим спостерігаємо і тенденції інтеграції лінгвістики з іншими галузями науки, новаторські пошуки філософської парадигми, здатної охопити міждисциплінарні зв'язки. Академічно зрілі дослідники завжди дотримувалися певної філософської парадигми з намірами надати лінгвістиці нового філософського поштовху. Інша справа – якої парадигми. Панівна діалектика часів Модерну пошуками протилежностей наразі не відповідає запитам на мовну консолідацію та гуманізацію суспільства. Тому інколи дослідники демонструють зразки методологічного анархізму на кшталт фейерабендівського «дозволено усе» або взагалі сповідують методологічний нігілізм. У таких випадках губиться ключовий маркер науковості методології – принцип об'єктивності. За оцінкою В. Чернієнка та В. Маляра, подібне ставлення до методології є виявом «маргінального стану свідомості». «Наївно думати, що теперішній методологічний нігілізм – це щось подібне мимовільному недогляду, – пишуть вони. - Прийнятніше бачити в ньому вираження свідомої позиції, що відхиляється від строгості і точності мислення, як обтяжливої і шкідливої для нього властивості...» [15, с. 140].

Ігноруючи синергетику як найбільш відповідну постмодерністським зрушенням у лінгвістиці, маємо бути свідомі того, що втрати від неадекватності методології не обмежуються лише втратою науковості дослідження. Антропологічні виміри лінгвістики відібраються соціальними та культурними втратами. Утім, обнадійливою бачиться тенденція, що останнім часом усе частіше спостерігаються спроби застосування до аналізу лінгвістичних явищ синергетичного підходу. Переважна більшість лінгвістів, не дивлячись на об'єктивні труднощі, послідовно дотримується провідної наразі методології міждисциплінарного рівня – синергетики та усіх її настанов.

Щоправда, маємо застереження. У багатьох випадках спостерігається довільне тлумачення синергетики, яке межує з еkleктикою – так званою «народною діалектикою» [15, с. 150] – і тим самим дискредитує синергетику в очах практиків. Більш докладно про обумовленість ефективності синергетичної методології стосовно лінгвістичних досліджень належною фаховою (як на нас, філософською) підготовкою дослідника мовиться у статті В. Бутова [1]. Він наводить низку недоречних, на його думку, посилань на синергетику, «говорящих о полном непонимании того, что такое синергетика» [1, с. 20], і закликає ретельно «...сопоставлять термины синергетики с соответствующими терминами лингвистики» [1, с. 23].

Сучасна наукова література рясніє визначеннями синергетики, що свідчить про багатомірність її методологічного потенціалу. Проте на порядку денному сучасного методологічного дискурсу домінують такі її положення як міждисциплінарність, самоорганізація, відкритість та нелінійність мови як системи, що розвивається за запитами культури.

За В. Бутовим, одним із наріжних каменів – принципів синергетики, які викликають сумніви як чинники лінгвометодології – є міждисциплінарність. «Междисциплинарность в синергетике означает, прежде всего, перенос методов исследования и используемых моделей из одной научной дисциплины в другую» [1, с. 21]. Визначення є цілком слушним. Проте варто говорити не лише про «перенос», а й про застосування спільних для усіх наук загальнонаукових методів, але за умови, що будуть створенні підстави для узгодження понятійного апарату лінгвістики та інших наук або її галузей. Такою підставою може слугувати філософія, категорії якої є найбільш загальними, а отже й спільними для усіх наук, або ж математика – як засіб формалізації, яка ступенем загальності свого понятійного апарату поступається лише філософським категоріям.

На користь ефективності міждисциплінарності в лінгвометодології свідчать чисельні інтегративні утворення лінгвістики на засадах математичного апарату та методів за канонами синергетики – лінгвокібернетика, математична лінгвістика (обчислювальна лінгвістика), лінгвістична статистика, лінгвістична історіографія тощо, котрі передбачають міждисциплінарний рівень досліджень та застосування математичних методів.

Практика дає нам і зразки продуктивної інтеграції лінгвістики та соціально-гуманітарних наук на кшталт соціолінгвістики, психолінгвістики. Тож стосовно методології лінгвістики видається цілком правомірним не обмежувати таку норму синергетики як міждисциплінарність.

Синергізм відомих когнітивних практик з лінгвістики також надає широкий спектр можливостей для вивчення самоорганізації мови, її відкритості для взаємодії з іншими мовами. Наразі в синергетичній концептуалізації мовної картини світу проявляється динамічна нестабільність мови, а дійсність усе більше ідентифікується як наративна модель мультиверсуму дискурсів. У цьому сенсі варто нагадати відому тезу Е. Сепіра, що мова є похідною від культури. «...Язык в своей лексике более или менее точно отражает культуру, которую он обслуживает, совершенно справедливо и то, что история языка и история культуры развиваются параллельно» [11, с. 194]. Маємо відзначити, що наразі мова стала більш ніж засобом вираження постмодерністських культурних перетворень. За новітніх соціальних перетворень мова постала провідним чинником національної ідентифікації, виразником державності. Сучасне конституювання мови за вектором європейськості українства та новим правописом показало конструктивну роль флуктуацій, які виводять на аттрактори як бажані програми-цілі. Йдеться про те, що будь-який, навіть незначний випадковий вплив флуктуації, наблизений до біфуркації за умов нелінійності системи, може істотно вплинути на її стан в цілому. За крилатим

висловом: «мова – це живий організм» криється її потуга як чинника національної ідентичності; водночас вираз «живий організм» означає і її відкритість для взаємодії з іншими мовами, а звідси й зрозумілі суперечки – що наразі є потенційно потужнішим аттрактором – аттрактор консервації чи неологізації. При цьому перехід мови у новий стан не варто розглядати як цілковиту випадковість, адже упорядкування обумовлене не лише об'єктивністю розвитку, а й його соціальною скерованістю.

Методологічна стратегія синергетики найбільш виразно проявилася у мовних новаціях, які відбулися у новітній історії українства під впливом змін у суспільній свідомості. Адже, як відомо, «язык есть то, как думают» [11, с. 193], як і відомо, що вибір методології обумовлений світоглядом дослідника. Українці ж наразі мислять усе більше категоріями державотворення – саме вони спричинили мовно-культурні флуктуації, за яких мова як система увійшла в поле тяжіння аттрактора вивільнення лексики від русизмів та осучаснення за рахунок англомовних запозичень.

Світогляд лінгвістів-теоретиків та й практиків переорієнтовується на бачення розвитку мови як єдності закономірностей та випадковостей. «Сьогодні у колі академічно зрілих дослідників-лінгвістів набирає ваги бачення мови як динамічної дисипативної системи, обумовленої як закономірностями, так і випадковостями, як об'єктивним, так і суб'єктивним чинниками, а назагал прагматизмом» [13, с. 104]. Наразі – це прагматизм мовної ідентифікації українства.

Постмодерністський цивілізаційний злам закономірно відбився на мові українства усією повнотою культурних перетворень, які спричинили флуктуації, котрі потягли за собою радикальні зміни мови. Флуктуація як вихід зі стану рівноваги назагал видається спонтанним феноменом, але ті істотні наслідки, які вона спричиняє, є закономірним кроком самоорганізації. Дисипативність мови як системи пояснює як спонтанність, так і закономірність появи нових мовних форм відображення картини світу, словотворень, запозичень та їх унормувань за певним аттрактором розвитку. А разом із мовними інноваціями українство перейшло на новий рівень національної ідентичності.

Але мовні інновації закономірно обумовили виникнення й нових проблем як соціального, так і мовознавчого характеру. Загострилися дискусії з приводу того, якою має бути українська мова за нових суспільних реалій. Так, на порядку денному постали питання – чи доречно запроваджувати фемінітиви, чи становлять загрозу національній ідентичності іншомовні запозичення? За настановами синергетики дана проблема передбачає можливість її розв'язання. І українські лінгвісти вчасно визначилися із засобами практичного розв'язання проблемних завдань мовної ідентифікації держави та повернення до своєї автентичності, своєчасно позбувшись рудиментів минулої хаотизації мови як порушень мовних норм у вигляді русизмів та маскулятивів, запровадивши новий правопис. У цьому разі хаос відіграв позитивну роль, спричинивши вихід на аттрактор-мету – осучаснення мови як засобу ідентифікації українства.

Таким чином, можна стверджувати про завершення історичного періоду «мовного імперіалізму» (Р. Філіпсон), спричиненого тривалою колонізацією України та руйнацією автентичності мови. Лише за сучасних орієнтирів на утвердження державного суверенітету відбулося мовне впорядкування за аттрактором з найбільшим потенціалом соціального прагматизму та постмодерністської культуровідповідності. Мова позбулася русизмів як чинників маргіналізації під культуру та цінності метрополії, і українство тим самим відзначилося ментальними зрушеннями у бік історично притаманної йому європейськості. Наразі інноваційними домінантами в оновленні української мови стали її фемінітивізація та насичення англіцизмами.

Поштовхом до впровадження фемінітивів стали соціокультурні зрушення та посилення громадських рухів за гендерну рівність під впливом європейських демократій; разом з тим реалізувалась потреба позбутися порушення морфолого-синтаксичної норми української мови – сполучення іменника чоловічого роду із дієсловом у жіночому.

Проте «для покоління, обтяженого рудиментами русифікованої української мови, фемінітиви, принаймні частина з них, бачаться неологізмами, якщо не оказіоналізмами» [12, с. 109]. У колі декотрих лінгвістів фемінітивізація викликала невдоволення, підставою для чого стало

свідоме чи несвідоме нехтування настановами синергетики, яке й спричинило хибні оцінки мовно-семантичних процесів. Але, хоч і не без тривалих дискусій, усе ж переміг методологічний принцип відкритості мови як системи для змін згідно культурних запитів. Щодо сприйняття фемінітивізації мови пересічними українцями, то «відомо, що суспільна думка формується мільярди разів повтореною практикою. І те, що наразі видається неологізмом, згодом відіб'ється у мисленні нормативною лексикою, тобто відбудеться психологічна адаптація свідомості українців» [12, с. 109]. Те ж саме можна говорити і про сприйняття українцями англіцизмів.

Збагачення української мови англіцизмами обумовлене культурними зв'язками, економічною та науково-технологічною співпрацею із демократичними країнами світу – з одного боку, та відсутністю відповідників в українській мові – з іншого. Якщо говорити мовою синергетики – відбулася руйнація однолінійності мовного виразу дійсності. Наразі маємо широкий ужиток низки транскрипцій англійських лексем (транскрипція являє собою формальне пофонемне відтворення вихідної лексичної одиниці за допомогою фонем української мови), як то: *стейкхолдер*, *хайп*, *бот*, *хай-тек*, *локдаун*, *спам*, *хейтер*, кейтеринг, *фітінг*, *камінг-аут*, *аутинг*, *фрілансер*, *тренд* та т.і. De facto відбулася асиміляція іншомовних запозичень за вимогами суспільних запитів.

Щоправда, не усіма вченими, у тому числі й лінгвістами, насичення української мови англіцизмами сприйнялося однозначно позитивно. У колі українських мовознавців виявилось немало прихильників мовного пуризму, і не лише поміркованого, а й крайнього, які ратують за очищення української мови та навіть наукової термінології від зайвих, на їх думку, іноземних елементів. Як аргумент, проти зростання питомої ваги англіцизмів в українській мові наводиться думка, що будь-які кальки з іноземної мови приводять до розчинення національної ідентичності. Тож у разі відсутності українського відповідника пропонується вдаватися до описового методу перекладу. Але така пропозиція не зустріла схвалення у переважній більшості лінгвістів. Багатослівний пояснювальний текст, на їх думку, є не кращим способом заміни іншомовного запозичення. Наприклад, популярний нині англіцизм *harassment* не має українського відповідника, який би передав усю його семантичну багатогранність. Те ж саме можна говорити про слово *drift*, *target* та про багато інших англіцизмів. Поза тим, у разі полісемії вдаватися до опису доводилося б щоразу по-іншому. Тож застосування методу калькування є цілком виправданим. Калькування як форму запозичення маємо сприймати як процес розвитку мови за законом економії мовної системи та як вияв її відкритості. В асиміляції запозичень вбачається самоорганізація під впливом екстралінгвальних та інтралінгвальних чинників.

Щодо аргументу на користь розчинення національної ідентичності під впливом англіцизмів, то, як на нас, вони не є переконливими, позаяк ідентичність, як і ментальність, не є історичною константою, вони еволюціонують відповідно до мовних новацій. А український індивідуалізм як аргумент на користь консервації мови, про який за різних часів писали Ю. Бойко, В. Гельнер, О. Кульчицький, І. Марчук, Д. Чижевський [4, с. 75], маємо розглядати привнесеним ззовні разом із маргіналізацією мови за зразками чужих українству цінностей.

Наразі утвердження українців у власній державності відбулося у суспільній свідомості новими якостями, за яких ідентичність, ментальність набувають змісту європейськості, паритетності з націями англomовного світу (докладно розвиток особистості як психолінгвістична проблема за соціокультурних умов постмодернізму висвітлено у роботі [20]). У цьому сенсі нам імпонує бачення українства Ю. Павленком: «Ми (українці – авт.) потенційно здатні сприймати західні досягнення найбільш органічно, порівняно з більшістю інших країн світу» [8, с. 164]. Наразі лінгвісти – прихильники бачення сучасних мовних тенденцій – аналізуючи мову крізь призму настанов синергетики, позбулися догматизму в оцінках ментальності українців та новацій в українській мові. Українська мова за щойно затвердженим новим правомисом, поза сумнівами, утримує в собі національні риси попередніх поколінь, але – як відкрита система – й відбиток новітніх євроінтеграційних процесів.

Звісно, унормування англіцизмів є виправданим лише за умови дотримання міри, за перетином якої їх кількість зможе повторити перетворення української мови на суржик, як це мало місце

з русизмами. На жаль, у багатьох випадках у засобах масової інформації має місце невиправдане застосування англіцизмів, які без семантичних втрат можна замінити українськими словами.

Своєчасно буде задатися питанням, чи є сучасний стан української мови останнім кроком у розвитку мови? Відповідь – ні. Є підстави стверджувати, що на зміну стану невідповідності мови, яка була обумовлена порушенням морфолого-синтаксичних норм української мови (позначення жіночої статі чоловічими найменуваннями), прийшов інноваційний варіант синтаксичного унормування як новий стан рівноваги системи, але не останній. Нові цивілізаційні перетворення спричинять чергові флуктуації і черговий етап розвитку мови, але незмінною залишиться її роль як засобу націєтворення.

Висновки. Зазначене дає підстави стверджувати, що синергетика як методологія лінгвістичних досліджень забезпечує конструктивний підхід до аналізу сучасних мовно-культурних процесів в українському середовищі, новий рівень розуміння ролі мови в націєтворенні. Синергетичний підхід до аналізу екстралінгвальних та інтралінгвальних чинників розкриває перспективи розвитку української мови у наступних цивілізаційних трансформаціях.

Запропоноване нами бачення синергетики як лінгвометодології не розкриває усі її прояви. Тож перспектива подальших досліджень є очевидною.

Список використаних джерел

1. Бутов В.Н. О некоторых проблемах синергетического анализа. Вісник Запорізького національного університету. *Філологічні науки*. № 2. 2008. С. 19-23
2. Ветрова Э.С. Методология и методы лингвистических исследований: Учебное пособие. Донецк : ДонНУ, 2019. 158 с. URL: http://library.donnu.ru/el/ed/2527_9GUI.pdf
3. Дичковська Г.О. Проблеми державотворення: український індивідуалізм. *Людина і політика*. № 2. 2002. С. 73-81.
4. Домброван Т.И. Лингвосинергетика – новое направление филологических студий. *Науковий вісник ДДПУ імені І. Франка. Серія «Філологічні науки». Мовознавство*. 2016. № 6. С. 50-56.
5. Кримський С.Б. Запити філософських смислів. К.: ПАРАПАН, 2003.
6. Лещак О.В. Очерки по функциональному прагматизму: Методология – онтология – епистемология. Тернополь-Кельце: Підручники та посібники, 2002. 255 с.
7. Оноприенко В.И. Нарратив как стратегия и практика постмодернистского обновления методологии социогуманитарного знания. *Вісник Національного авіаційного університету. Філософія. Культурологія*. 2010. № 1. С. 22-25.
8. Павленко Ю.В. Походження та цивілізаційна ідентичність українського народу COLLEGIUM; *Международный научно-художественный журнал*. 2004. № 15. С.149-164. URL: <http://old.burago.com.ua/index.php/ru/zhurnaly/mezhdunarodnyj-nauchno-populyarnyj-zhurnal-collegium/collegium-15-2004>
9. Петренко І.П. Основні парадигмальні ознаки сучасної лінгвістичної науки. *Гуманітарна освіта в технічних вищих навчальних закладах*. 2013. № 27. С 185-191. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gotvz_2013_27_21.
10. Селіванова О.О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми: підручник. Полтава : Довкілля. 2008. 711 с.
11. Сепир Э. Язык. Введение в изучение речи. Избранные труды по языкознанию и культурологии. М.: «Прогресс», «Универс». 1993. 656 с. URL: http://tlf.msk.ru/school/sapir_school.htm
12. Стежко Ю.Г. Фемінітиви в українській мові: лінгвосоціальний контекст. *Філологічні трактати*. Том 12, № 2. 2020. С. 104-113.
13. Стежко Ю.Г. Білоус Н.П., Методологія лінгвістичних досліджень в імперативах постмодернізму. *Філологічні трактати*. Том 13, № 1. 2021. С. 100-110.
14. Турчак О.М. Екстралінгвальні та інтралінгвальні чинники виникнення окаянізмів у мові періодики кінця ХХ століття. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету*. 2014. Випуск IV. С 30-37. URL: http://ir.duan.edu.ua/bitstream/123456789/1583/1/nzbdpufn_2014_4_6%281%29.pdf
15. Чернієнко В., Маляр В. Маргінальний чинник методологічного нігілізму. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія Філософія*. Випуск 7. 2010.

136-153. URL: https://drive.google.com/file/d/0B_XYOPHyts1UQkxVNU1RdGNzaEU/view?resourcekey=0-VEeThGQIbvr4c7ZLtf4VPw

16. Freidin R. A note on methodology in linguistics. Cambridge University Press. 2009. URL: <https://www.cambridge.org/core/journals/behavioral-and-brain-sciences/article/abs/note-on-methodology-in-linguistics/16A98320EAC04AB03988D919CFA2D8BF> DOI: <https://doi.org/10.1017/S0140525X09990665>

17. Karstens B., Klippi C., & Nefdt R. (Eds.) (2020). *The Philosophy and Science of Language: Interdisciplinary Perspectives*. Palgrave Macmillan. 444 p. URL: <https://www.palgrave.com/gp/book/9783030554378>

18. Mahkamova M. (2018). Modern Problems of Linguistics and Methods of Teaching English. *Образовательный процесс*. Выпуск № 1, 2018. С. 26-28. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/modern-problems-of-linguistics-and-methods-of-teaching-english/viewer>

19. Nefdt R. (2019). The Philosophy of Linguistics: Scientific Underpinnings and Methodological Disputes. *Philosophy Compass* 25p. URL: <https://doi.org/10.1111/phc3.12636>; <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/phc3.12636>

20. Stezhko, Yu., Drabovska V., et al. (2021). A Linguistic and Philosophical Analysis of Anthropological Paradigms. *Postmodern Openings*. Vol. 12. No. 1. Supl. 2021, pp. 287-301 URL: https://lumenpublishing.com/journals/index.php/po/issue/view/12_1sp1_2021

References

1. Butov, V.N. (2008). O nekotorykh problemakh sinergeticheskogo analiza [About some problems of synergetic analysis]. *Visnik Zaporizkogo natsionalnogo universitetu. Filologichni nauki*. № 2. pp. 19-23. [in Russian].

2. Vetrova, E.S. (2019). *Metodologiya i metody lingvisticheskikh issledovaniy: Uchebnoe posobie* [Methodology and methods of linguistic researches: Textbook]. Donetsk: DonNU. 158 p. URL: http://library.donnu.ru/el/ed/2527_9GUI.pdf [in Russian].

3. Dychkovska, H.O. (2002). Problemy derzhavotvorennia: ukrainskyi indyvidualizm [Problems of a state formation: Ukrainian individualism] *Liudyna i polityka*. № 2, pp. 73-81. [in Ukrainian].

4. Dombrovan, T.I. (2016). Lingvosinergetika – novoe napravlenie filologicheskikh studii [The linguistic synergetics - a new direction of philological studies] *Naukovyi visnyk DDPU imeni I. Franka. Seriya «Filolohichni nauky». Movoznavstvo*. № 6, pp. 50-56. [in Russian].

5. Krymskyi S.B. (2003). *Zapyty filosofskykh smysliv* [Requests of philosophical meanings]. K.: PARAPAN, 240 p. [in Ukrainian].

6. Leshchak, O.V. (2002). *Ocherki po funktsionalnomu pragmatizmu: Metodologiya – ontologiya – epistemologiya* [Essays about functional pragmatism: Methodology – ontology – epistemology]. Ternopol-Keltse: Pidruchnyky ta posibnyky, 255 p. [in Russian].

7. Onoprienko, V.I. (2010). Narrativ kak strategiya i praktika postmodernistskogo obnoveniia metodologii sotciogumanitarnogo znaniia. [Narrative as a strategy and practice of postmodern renewal of the methodology of social-and humanitarian knowledge]. *Visnyk Natsionalnoho aviatsiinoho universytetu. Filosofiya. Kulturolohiia*. № 1, pp. 22-25. [in Russian].

8. Pavlenko, Yu.V. (2004). Pokhodzhennia ta tsyvilizatsiina identychnist ukrainskoho narodu [An origination and a civilizational identity of the Ukrainian people]. *Mezhdunarodnyi nauchno-khudozhestvennyi zhurnal*. 2004. № 15, pp. 149-164. URL: <http://old.burago.com.ua/index.php/ru/zhurnaly/mezhdunarodnyj-nauchno-populyarnyj-zhurnal-collegium/collegium-15-2004> [in Ukrainian].

9. Petrenko, I.P. (2013). Osnovni paradyhmalni oznaky suchasnoi linhvistychnoi nauky [The main paradigmatic features of modern linguistics]. *Humanitarna osvita v tekhnichnykh vyshchykh navchalnykh zakladakh*. № 27, pp. 185-19. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gotvz_2013_27_21 [in Ukrainian].

10. Selivanova, O.O. (2008). *Suchasna linhvistyka: napriamy ta problemy: pidruchnyk* [Modern linguistics: its directions and problems: a textbook]. Poltava: Dovkillia. 711 p. [in Ukrainian].

11. Sepir, E. (1993). *Iazyk. Vvedenie v izuchenie rechi. Izbrannye trudy po iazykoznaniiu i kulturologii* [Language. Introduction to the study of speech. Selected works on linguistics and study cultural]. M.: «Progress», «Univers». 656 p. URL: http://tlf.msk.ru/school/sapir_school.htm [in Russian].

12. Stezhko, Yu.H. (2020). Feminityvy v ukrainskii movi: linhvosotsialnyi kontekst [Feminitives in the Ukrainian language: linguistic and social context]. *Filolohichni traktaty*. T. 12, № 2, pp. 104-113. [in Ukrainian].

13. Stezhko, Yu.H., Bilous, N.P. (2021). Metodolohiia linhvistychnykh doslidzhen v imperatyvakh postmodernizmu [Methodology of linguistic researches in the imperatives of postmodernism]. *Filolohichni traktaty*. T. 13, № 1. [in Ukrainian].

14. Turchak, O.M. (2014). Ekstralinhvalni ta intralinhvalni chynnyky vynyknennia okazionalizmiv u movi periodyky kintsia XX stolittia. [Extralingual and intralingual factors of the occasionalisms emergence in the language for the late twentieth century]. *Naukovi zapysky Berdianskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu*. Vypusk IV, pp. 30-37. URL: http://ir.duan.edu.ua/bitstream/123456789/1583/1/nzbdpufn_2014_4_6%281%29.pdf [in Ukrainian].

15. Cherniienko, V., Maliar, V. (2010). Marhinalnyi chynnyk metodolohichnoho nihilizmu [A marginal factor of methodological nihilism]. *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademiia». Seriia Filosofiia*. Vypusk 7, pp. 136-153. URL: https://drive.google.com/file/d/0B_XYOPHyts1UQkxVNU1RdGNzaEU/view?resourcekey=0-VEeThGQIbvr4c7ZLtf4VPw [in Ukrainian].

16. Freidin, R. (2009). A note on methodology in linguistics. *Cambridge University Press*. DOI: <https://doi.org/10.1017/S0140525X09990665>; . [in English].

17. Karstens, B., Klippi, C., & Nefdt, R. (Eds.) (2020). *The Philosophy and Science of Language: Interdisciplinary Perspectives*. Palgrave Macmillan. 444 p. URL: <https://www.palgrave.com/gp/book/9783030554378> . [in English]

18. Mahkamova M. (2018). Modern Problems of Linguistics and Methods of Teaching English. *Obrazovatelnyi protsess*. Vypusk №1, pp. 26-28. [in English].

19. Nefdt, R. (2019). The Philosophy of Linguistics: Scientific Underpinnings and Methodological Disputes. *Philosophy Compass* 25p. URL: <https://doi.org/10.1111/phc3.12636> [in English].

20. Stezhko, Yu., Drabovska V., et al. (2021). A Linguistic and Philosophical Analysis of Anthropological Paradigms. *Postmodern Openings*. Vol. 12 No. 1. Sup1. 2021, pp. 287-301 URL: https://lumenpublishing.com/journals/index.php/po/issue/view/12_1sp1_2021 [in English].

Stezhko Zoya Vasylivna

Candidate of Philosophical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of History,
Archeology, Information and Archival Affairs
Central Ukrainian National Technical University
8, Universytetskyi ave., Kropyvnytskyi, Ukraine
orcid.org/0000-0002-0172-4487

Rymar Serhii Petrovych

Senior Lecturer at the department of History,
Archeology, Information and Archival Affairs
Central Ukrainian National Technical University
8, Universytetskyi ave., Kropyvnytskyi, Ukraine
orcid.org/0000-0001-7102-3443

METHODOLOGICAL POTENTIAL OF LINGUISTICS SYNERGETICS IN THE REPRESENTATION OF POSTMODERN TRANSFORMATIONS IN THE UKRAINIAN LANGUAGE

The article is about an expanding ideas about synergetic as the linguistic methodology, that can bring up the study about Ukrainian system of terminology in time period of the social and cultural realities of the Postmodern era onto a new stage - the stage of a seeing language innovations as a way for the national identification of ukrainian and formation of its mentality as a European nation. Linguistics methodology problems are considered in thru the view of both a scientific level of researches and the protection of the linguistic- and national identification. Positive and negative aspects of the methodological paradigm of rationalism of the era of Modern and the methodological paradigm of anthropocentrism of the Postmodern period were outlined. As part of the consideration of ways to put the ideas of postmodernism into practice, an attempt was made to explain why the implementation of the philosophy of postmodernism in linguistics provokes a lot of fierce criticism in Ukraine, but

remains popular among the majority of European countries. It is argued that the synergetic is the linguistics methodology itself that most fully corresponds to the era of Postmodern. The application of synergetic methodology in the context of postmodern deconstruction strategy is analyzed. The necessity of changing the priorities of linguistic methodology in the research of the modern Ukrainian language is substantiated. It is believed that the application effectiveness of the synergetic principles in the study of Ukrainian terminology system is achieved by the philosophical maturity of a scientist and a deep understanding of the semantics of synergetic terminology. The necessity of combining the possibilities of general philosophical and interdisciplinary synergetic methodology in research, explanation and forecasting of linguistic processes in Ukraine is proved. From the standpoint of synergetic understanding of the Ukrainian language as an open system, the legitimacy of foreign language borrowings, femininitives and their subsequent normalization is substantiated. In general, modern language transformations are seen as a consequence of democratic social transformations and the approach of Ukrainians to Europeanness on a mental level. Also, this methodological analysis is able to initiate a broad discussion about the role and place of synergetic linguistic methodology in the study of modern Ukrainian language.

Key words: *methodology, synergetic, linguistics, language, interdisciplinary, self-organization, nonlinearity.*